

Евріпід

Біографія

Еврипід (Евріпід, грец. Εὐριπίδης; близько 480 до н. е. — 406 до н. е.) — давньогрецький поет-драматург, молодший з трьох великих афінських трагиків поряд із Есхілом та Софоклом.

Згідно з Пароською хронікою Евріпід народився на острові Саламін у 484 році до н. е. За іншою версією поет народився в день Саламінської перемоги (28 вересня 480 року до н. е.), коли на острів висадилися афіняни, під час війни проти персів. Його батько Мнесарх мав невелику земельну власність, але спромігся дати синам освіту. За Арістофаном, його мати — зеленщиця Клейто, але пізніший біограф Філохор заперечує це. Відомо, що він навчався у видатних філософів Протагора й Анаксагора, дружив з Архілаєм, Продиком та Сократом, мав значну бібліотеку. Хлопчиком майбутній поет брав участь у щорічному вшануванні Аполлона в його делоському храмі, що вважалося привілеєм давніх аттичних родів. Як свідчать біографи, замолоду Евріпід здобував перемоги як атлет, захоплювався малюванням.

Творчість Евріпіда, який сформувався в роки кризи афінської демократії, розкладу полісної моралі, посилення індивідуалізму, відрізняється різко критичним ставленням до міфології, етичних норм та інших традицій. Це викликало обурення сучасників і, цілком зрозуміло, що навколо нього склалася несприятлива атмосфера (відбита у творах Арістофана), внаслідок чого поет наприкінці життя залишив Афіни. Після нетривалого перебування у фессалійській Магнесії Евріпід поселився в Македонії, де й помер 406 до н. е. Недобрі плітки розповідали і про його смерть: нібито він був розірваний псами, або навіть розтерзаний жінками.

Є відомості, що Евріпід почав працювати над трагедіями вже у вісімнадцятирічному віці, але в змаганні драматургів він вперше взяв участь лише в 455 до н. е., коли йому було близько тридцяти років. В цьому змаганні драматург посів третє місце. За все життя йому вдалося здобути лише п'ять перемог (останню — посмертно). Евріпід, на відміну від Есхіла та Софокла, сам на сцені не виступав, а також, порушуючи традиції, не писав музику до своїх творів, доручаючи цю справу музикантам.

Незрозумілий сучасниками, Евріпід набув слави великого трагіка, який підготував мистецтво нової драми. Він широко вводить до драматичної дії раціональні інтонації філософського диспуту (в дусі софістів) або судових розглядів, поєднуючи граничний раціоналізм з психологізмом. Евріпіду властиве незвичне для античної трагедії посилення побутового елементу, цікавість до приватного життя людей. Показові кінцівки драм. Автор нехтує природним розвитком і завершеністю дії і тому в фіналі часто відбувається несподівана розв'язка, зазвичай пов'язана з втручанням божества, яке з'являлося на спеціальній театральній машині (еорема). Цей прийом пізніше отримав назву "deus ex machina" ("бог з машини"). Творчість Евріпіда по-справжньому оцінили вже після його смерті; до падіння Римської імперії він залишався

найвідомішим і найпопулярнішим драматургом античності. Простежується вплив на Менандра, трагедії Сенеки Молодшого та на європейську драматургію. Від трагедій "Медея", "Гіпполіт" та інших веде початок розвиток драми в бік патетичної, пафосної трагедії значних, часом патологічних пристрастей (цю лінію розвивають Сенека, Расін та інші). Від трагедій "Іон", "Єлена" та інших, де вперше з'являються мотиви загубленої й знайденої дитини тощо — веде шлях в сторону побутової драми, просторікуватих персонажів (через побутову комедію Менандра цей напрям веде до Плавта, а через нього до Мольєра). Трагедії Евріпіда час від часу з'являються і в репертуарі сучасного театру.